

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Betänkande: Ny Museipolitik (SOU 2015:89)

Utredningens kapitel 10.2 - 10.3.3 och 10.3.7- 10.3.8 avseende ändamål, tillgänglighet m m .

Utredningens förslag till lagtext enligt paragraferna 3, 6, 7 och 13 är så generella och övergripande att de saknar verkställbarhet. Det är måhända i linje med vad som stadgas i § 5 om museernas oinskränkta rätt att fritt förmedla kunskap och upplevelser, men såvida en lagtext skall utgöra grund för tillsyn, granskning och prövning måste man konstatera att paragraferna är uddlösa och utan substans. Avsaknaden av mätbara kriterier innebär att paragraferna inte kan provas.

I § 13 föreskrivs att de statliga museerna ska verka för att tillgängliggöra sin verksamhet för människor i hela landet.

Vår uppfattning är att den föreslagna skrivningen är otydlig, saknar verkställbarhet och mätbara parametrar. Här bör texten omformuleras med ett tydligt, och därmed instrumentellt, krav: ...de statliga museerna ska tillgängliggöra sin verksamhet för människor i hela landet. Detta är ett högst relevant åliggande för de statliga museerna.

Utredningens kapitel 10.3.5 avseende kompetens, kunskapsuppbyggnad och forskning

I utredningens förslag avseende museernas kunskapsuppbyggnad anges att de allmänna museerna skall bidra till forskning och annan kunskapsuppbyggnad. Vidare föreskrivs att museerna ska upprätthålla hög kompetens inom sina ämnesområden.

Utredningen specificerar inte vad som avses med hög kompetens. Vi anser att en specificering är nödvändig.

Utredningen pekar på de två olika perspektiv på museernas forskning som råder (s. 175-176) nämligen att museerna antingen ska främja andras (underförstått universitetens) forskning eller vetenskapligt bearbeta de egna och andras samlingar. Gemensamt för de båda ståndpunkterna är att de fokuserar på samlingarna som given forskningsplattform uttryckt i termen ”sektorsforskning”.

Vi menar att utredningen ger uttryck för en föråldrad, konservativ och begränsande syn på museernas forskningsroll som *de facto* innebär en aktiv styrning av forskningen. Såvida museerna förväntas bidra till, och delta i, en kunskapsbaserad samhällsdebatt måste forskningen kunna placeras i en vid samhällskontext.

Förenklat uttryckt: forskningen ska ge perspektiv på museerna, snarare än att museernas samlingar ska begränsa forskningens perspektiv. Fokuseringen på samlingar och sektorsforskning är kontraproduktiv. För övrigt innebär en fokusering på samlingar att museer som saknar sådana med automatik ställs utanför forskningsarenan.

Utredningen anger att forskning kring *kulturarvens betydelser* är viktigt för museerna (s. 227). Här föreligger återigen en uppfattning om vad museiforskning är och skall vara, vilket vi menar begränsar den frihet som är grunden för framgångsrik och innovativ forskning.

Utredningen påpekar att svårigheterna för museerna att erhålla forskningsmedel utgör ett generellt problem enligt de museer som tillfrågats. Anledningen till detta, enligt museerna, är att de inte anses ha tillräcklig vetenskaplig tyngd och att det för universitetsforskare inte anses meriterande att samarbeta med museer. Den rimligaste förklaringen torde vara att museernas forskning inte håller tillräckligt hög vetenskaplig kvalitet. Exemplet Silvermuseet i Arjeplog visar med all önskvärd tydlighet att bra forskning får gehör hos forskningsfinansiärer oavsett vid vilken institution forskningen är placerad. Silvermuseet, som är ett litet, lokalt museum beläget i Arjeplog i övre Norrlands inland, har under de senaste 20 åren i konkurrens med landets universitet och högskolor erhållit medel för fyra stora projekt från Riksbankens jubileumsfond och Vetenskapsrådet (sammanlagt närmare 60 miljoner kr). Forskarteamet uppfyller de högsta krav som kan ställas på kompetens och internationell publicering. Museets arkeologer tillhör de mest citerade i landet.

Vi menar att det största hotet mot en kvalitativ och konkurrenskraftig forskning består i att forskare vid museer ställs utanför det akademiska meriteringssystemet. Det försvårar allvarligt möjligheten att rekrytera forskningsbegåvningar till museerna. Här måste en översyn över meriteringssystemen göras. Det pedagogiska arbete som forskare vid museer utför som en del i museets publika arbete bör jämföras med undervisning och handledning vid universitet och högskolor.

I förslaget till förordning med instruktion för Myndigheten för museer och utställning anges att myndigheten särskilt ska pröva frågor om statsbidrag till ...”de centrala museernas forskning”... (§2, s. 21). Här kommer uppfattningen om de centrala museernas forskningsföreträdare framför andra museers, tydligt till uttryck. De centrala museerna kan söka och erhålla statsbidrag till forskning, men inte övriga museer. Vi anser att det bör inrättas en ”forskningspott” som alla museer kan söka medel ur och där den vetenskapliga kvaliteten är avgörande, inte vid vilken institution forskningen bedrivs. En sådan modell skulle öka konkurrensen och skärpa forskningens kvalitet.

Utredningens kapitel 10.3.6 avseende samlingsförvaltning

Utredningen föreslår att museernas samlingsförvaltning skall regleras i lag (paragraferna 10-12). I förslaget ges de statliga museerna rätt till överlåtelse av, och också rätten att förstöra, lös egendom. Samma rätt skall enligt § 12 i lagförslaget även gälla andra museer beträffande fornfynd som överlåtits av staten i enlighet med 2 kap. 17 § i kulturmiljölagen.

Vi motsätter oss förslaget. Förvaltningen av utrymmeskrävande och kvantitativt omfattande arkeologiskt fyndmaterial, s. k. ”massmaterial”, kan utgöra ett betungande ansvar för museerna och de enskilda museerna kan se utsortering som en möjlighet att komma till rätta med ett växande ”fyndberg”. Den föreslagna rätten bygger på uppfattningen att ett material är ”färdigforskat”, d v s att alla frågeställningar har uttömts och att alla relevanta och möjliga analyser genomförts. Ett sådant synsätt saknar vetenskaplig grund. Forskning är en ständigt pågående process där nya perspektiv och frågeställningar ständigt bryts mot gamla ”sanningar”. Det är med andra ord omöjligt att mot bakgrund av dagens forskningsläge bedöma vad som i framtiden kan komma att utgöra värdefullt forskningsmaterial.

Här föreligger också en uppenbar risk för att fornfynd bedöms med utgångspunkt i, ofta underliggande, uppfattningar vad som är värdefullt i relation till en etablerad kultursyn. Bedömningar riskerar att oreflekterat ge uttryck för historierelativism, kulturell essentialism liksom för centralistiska och kulturkonservativa strömningar.

Det arkeologiska kulturarvet bör av ovan anförda skäl *inte* omfattas av rätten till gallring i form av avyttring eller förstörelse.

Vår uppfattning är också att sådan rätt under inga omständigheter kan medges museer där arkeologisk kompetens saknas. Den arkeologiska kompetensen måste stipuleras i lagstiftningen.

Utredningens kapitel 10.5 avseende inrättande av en ny myndighet för museifrågor

Utredningen föreslår att en myndighet skall inrättas, ”Myndigheten för museer och utställningar”. Mot bakgrund av att Statens kulturråd redan handlägger museifrågor och Institutet för kulturanalys utvärderar desamma, ställer vi oss tvekan till behovet av en ny myndighet.

Såvida beslut om inrättande av myndigheten fattas föreslår vi att myndigheten placeras i Arjeplog. Den värdegrund som myndighetens uppdrag skall vila på, bl a ett integrerat mångfaldsperspektiv, tydliggörs med en placering långt utanför etablerade politiska och kulturella maktcentra. En utblick över Sveriges museiväsende från Arjeplogs horisont ger ett helt nytt perspektiv på kulturpolitikens ändamål, utmaningar och möjligheter.

I detta ärende har Kommunstyrelsen beslutat 2016-02-15, § 34, dnr 2015/772. Kommunstyrelsens ordförande Britta Flinkfeldt har varit föredragande. I handläggningen har Ingela Bergman, chef Silvermuseet/INSARC deltagit.

Arjeplog 2016-02-15

Britta Flinkfeldt
Kommunstyrelsens ordförande